

Kamu Bütçelemesinde Yeni Bir Yaklaşım Olarak Katılımcı Bütçeleme: Türkiye’de Belediyelere Yönelik Bir Araştırma

Semra ALTINGÖZ ZARPLI*

Öz

Küreselleşme ile birlikte yönetim alanında uyguladığımız sistemler yerini yeni arayışlara bırakmıştır. Bu arayışlarda görülmüştür ki vatandaşlık ve katılım faktörlerini ön planda tutan yerel yönetimler üzerinde çalışmalar artmıştır. Türkiye’de yeni kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde verimlilik, etkinlik, hesap verilebilirlik ve denetim üzerine odaklanılmıştır. Bu kriterleri yönetimlerimize taşıyacak uygulamalardan biri de katılımcı bütçe olmuştur.

Bugün dünyada birçok ülkede çeşitli yöntemlerle uygulanan katılımcı bütçe uygulamalarından yola çıkarak belediyelerde uygulanan veya uygulanmaya çalışılan katılımcı bütçe süreci çalışmada ortaya konulmak istenmiştir. Çalışmada ilk olarak kamu bütçesinde temel kavramlara yer verilmiş olup yerel yönetimlerde bütçeleme süreci hakkındaki mevzuat çerçevesinde açıklamalarda bulunulmuştur. Katılımcılık kavramı ve katılımcılığa yönelik yaklaşımlar incelenmiştir. İkinci olarak katılımcı bütçe kavramına yer verilmiş ve bu kavram dünya uygulamaları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Son olarak 2006 yılında Türk-İsveç Yerel Yönetim Ortaklığı Programı dahilinde katılımcı bütçe modülünde yer alan Nilüfer, Osmangazi, Tepebaşı, Yıldırım, Altındağ Belediyeleri ve kendi araştırmaları sonucu katılımcı bütçeyi uygulayan Çanakkale Belediyesi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmada karma yöntemle başvurulmuş olup, görüşmeler neticesinde oran ağırlıkları yöntemi ile belediyelerdeki katılımcı bütçe mekanizmalarının değerlendirilmesi yapılmıştır.

Araştırmanın sonucunda, Türkiye’nin katılımcı bütçeyi yeni yeni deneyimlediği, bir yandan da katılımcı bütçe mekanizmalarını yeni kamu yönetimi çerçevesinde uygulamaya başladığı bulgularına ulaşılmıştır. Katılımcı bütçe uygulamalarında belediyelerdeki yönetici ve personelin bakış açıları, vatandaşların bilinç düzeyi, hukuki altyapı gibi faktörler esas oluşturmaktadır. Ayrıca katılımcı bütçe uygulayan belediyelerin yanı sıra katılımcı bütçe uygulamadıklarını öne süren belediyelerde de görülmektedir ki katılımcı bütçe mekanizmalarına her geçen gün daha fazla yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Katılımcı Bütçe, Belediyeler, Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı.

Makale Türü: Araştırma Makalesi

As a New Approach in Public Budgeting: Participatory Budgeting a Research For Municipalities in Turkey

Abstract

With globalization systems which we apply in management have given its place to new in the research. In the research, it is seen that research on local managements which prioritize the factors of participation and citizenship have increased. In our country in the frame of the new public management perception, focal spots are the productivity, variety, accountability, and supervision. One of the applications which will bring these criterions into our management is “participatory budgeting”.

In our study we want to show the process of participatory budgeting applied in a lot of countries with different methods and based on this its applications or application trials in our municipalities. In the research, firstly, there are basic concepts in the public budget, then there are some statements about budgeting process in local managements within the limits of law. Concept of participated and approaches towards participation have been studied.

Second, it includes the concept of participatory budgeting, and it has been evaluated within the frame of world applications. Finally, interviews were held with Nilüfer, Osmangazi, Tepebaşı, Yıldırım, Altındağ municipalities which has participated in the participatory budget module within the framework of the Turkish Swedish local government partnership program in 2006, and also with Çanakkale Municipality which implements participant budget due to the result its own research. In our thesis, combined method has been used, we have evaluated the participatory budgeting mechanisms in our municipalities with rate weight as a result of the contacts. Findings of the research show that our country has been experiencing the participatory budgeting recently and it has started to apply participatory budgeting mechanisms in the new public management. Factors such as the perspective of managers and personnel in the municipalities, citizens’ awareness level and legal infrastructure are the basis of participatory budget implementations. In addition to municipalities applying participatory budgeting, it has been seen that there are some municipalities assert that they don’t apply the participatory budgeting, but they have also some participatory mechanisms.

Keywords: Participatory Budgeting, Local Government, The New Public Management Approach

Article Type: Research Article

* Dr.Öğr.Üyesi, Bilecik Seyh Edebali Üniversitesi, İİBF., Maliye Bölümü, semra.altingoz@bilecik.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4597-0193

Bu çalışma Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı’nda Doç.Dr. Ahmet TEKİN danışmanlığında Semra Altıngöz ZARPLI tarafından “Kamu Bütçelemesinde Yeni Bir Yaklaşım Olarak Katılımcı Bütçeleme: Türkiye’de Belediyelere Yönelik Bir Araştırma” başlığı ile tamamlanarak 22.08.2017 tarihinde savunulan Doktora tezinden türetilmiştir.

1. KATILIMCI BÜTÇE

Katılımcı bütçeleme; katılımı, hesap verebilirliği, yerelleştirilmiş yönetim ve idarede mali saydamlığı sağlamak için uygulamaya konulmuş yeni bir yönetim anlayışıdır. Bu anlayış, toplumların bütçelerin hazırlanmasına doğrudan katılmalarını ve kamu harcamalarını izlemelerini sağlayan bir mekanizmadır (Özen ve Yontar, 2009: 283).

Wampler’e göre katılımcı bütçeleme yenilikçi politika işlemleridir. Katılımcı bütçeleme vasıtasıyla, vatandaşlar doğrudan siyasi kararlara dahil olabilmektedirler. Toplantılara yıl boyunca katılarak kaynak tahsisi sürecine dahil olabilmekte böylece geniş sosyal politikalara öncelik verilmekte ve kamu harcamalarının seyrini takip edebilmektedirler (Wampler, 2000: 2).

Katılımcı bütçeleme Türkiye yerel yönetim birimlerinden olan belediyeler için yeni bir yoldur. Dünya genelinde çoğu ülke katılımcı bütçede deneyim sahibi olmaya yüz tutmuşken, Türkiye açısından katılımcı bütçeleme başlangıç aşamasındadır. Katılımcı bütçe vatandaşların ödemiş oldukları vergilerle en azından yaşadıkları kentlerde söz sahibi olmalarını sağlayacak bir sistemdir. Kamu yönetiminin yeni trendleriyle birlikte, hantallaşan eski kamu yönetimi anlayışının aksine vatandaş artık yönetim dışında kalmadan gerek bireysel gerekse topluluk halinde yönetime bir şekilde dahil olmayı arzu etmektedirler. Buna imkan tanıyan en önemli yöntemlerden birisi de katılımcı bütçedir.

Goldfrank’a göre, katılımcı bütçe vatandaşların, bireysel ya da şehre ait dernekler sayesinde, gönüllü ve devamlı olarak, yöneticilerle birlikte planlanan yıllık toplantı serileriyle devlete ait bütçenin en azından bir bölümünün yenilenmesi kararına katkı yapabilecekleri bir süreç olarak ifade edilebilir (Goldfrank, 2006: 1).

Katılımcı bütçeleme, bütçede yer alan gelir ve giderlerin nerelere ve ne şekilde harcanması ile ilgili karar süreçlerine vatandaşların ve sivil toplum kuruluşlarının dahil edildiği bir uygulamadır (Bursalıoğlu ve Sakıncı, 2014: 1). Dünyada hızla yayılan katılımcı bütçeleme, katılımcı demokrasiyi ve iyi yönetimi teşvik ettiğinden ilgi çekici bir duruma gelmiştir (Bilge, 2010: 52). Lerner’in (2011) katılımcı bütçelemeye daha genel anlamda bakışı da vatandaşın bütçeleme sürecine katılımı şeklinde olmuştur.

Merkezi ve yerel yönetimler bütçenin yapım ve uygulama kısmını genellikle sıkıcı ve zor bir iş olarak görmektedirler. Bu sebeple bütçenin yapım ve uygulama kısmı bürokrat ve siyasetçilerin uzmanlık alanları olarak kabul edilir. Bu süreçlere vatandaşların katılımı çok istenen bir durum değildir. Katılımcı bütçeleme işte bu anlayışın yıkılması demektir. Vatandaşa oy kullanmanın dışında, parasının kullanılacağı alanlarda hak sahibi olma yetkisinin verilmesidir (Emil, Kerimoğlu ve Yılmaz, 2012: 146). Wampler ise katılımcı bütçeyi, vatandaşların kamu kaynaklarının nereye ve ne şekilde kullanılması konusunda doğrudan rol almalarını sağlayan ve hükümetler, vatandaşlar ve sivil toplum kuruluşlarının emirleriyle işleyen bir program olarak tanımlamaktadır (Wampler, 2007: 21). Aynı zamanda katılımcı bütçe, yerel yönetimlerde verimlilik ve hizmetlerin planlanmasında yeni bir yoldur (Community Pride Initiative, 2005: 4). Dünya Bankası, Asya Kalkınma Bankası, Birleşmiş Milletler (2005), Asya Vakfı ve Uluslararası Bütçe Projesi gibi çeşitli kuruluşlar katılımcı bütçe süreçlerinin getirilmesini yerel düzeyde desteklemiştir.

Katılımcı bütçeleme, etkileri itibarıyla demokrasi ve yeni kamu mali yönetim anlayışının modern dünyadaki önemli temsilcileri arasında gösterilebilir. Demokrasiye olan inancı güçlendirmektedir ve pedagojik bir etkiye sahiptir. Bu etki katılımcıların yani vatandaşların demokratik hak ve sorumluluklarını öğrenmeleri noktasında yardımcı olmaktadır. Buna ek olarak, günümüzün en önemli kavramlarından olan etkinliğin kamu kaynaklarında ön planda tutulmasını sağlamaktadır. Katılımcı bütçelemenin son etkisi ise, kamu kaynaklarının harcanması esnasında yeniden dağıtıcı etkiye (kentsel yoksulluğun azaltılması) sahip olduğu noktasıdır (Bursalıoğlu ve Sakıncı, 2014: 1). Goldfrank da katılımcı bütçenin bu yönünü, yoksullara karşı yeniden dağıtıcı nitelikte olan, katılımcılar kaynakların tahsisinde aktif rol veren bir yönetim yapısı olarak görmektedir (Goldfrank, 2006 :13) .

Katılımcı bütçeleme ideolojik açıdan farklı şekillerde ifade edilebilmektedir. Sol fraksiyona sahip olan partiler katılımcı bütçelemeyi sosyalizmin yeni bir şekli olarak ifade edebilmektedirler. Uluslararası kalkınma kuruluşları ise kalkınmanın yeni bir aracı olarak ifade etmektedirler. Katılımcı bütçeyi liberallerin ifade ediş şekli de, Latin Amerika’da yoksulluk ve enflasyonun sürdüğü ve ekonomik büyümenin gerçekleştirilemediği dönemden sonra bu zor durumdaki ekonomiye sahip ülke için piyasa merkezli ekonomik ve idari reformlarda önemli bir unsur olarak görülmektedir. Bu yönleriyle katılımcı bütçeleme, radikal demokratik yaklaşımda devletin rolünü yasallaştırıcı, liberal yaklaşımda ise devletin rolünü sınırlandırıcı bir etki yaratmaktadır (Özen ve Yontar, 2009: 280).

2. KATILIMCI BÜTÇENİN TARİHİ

Katılımcı bütçedeki yazılı eserlerin çoğunun 1989’da Porto Alegre’de İşçi Partisi tarafından yaratıldığına inanılmaktadır. Kökenleri gerçekten karışık ve kuşkuludur. 1970’li yılların sonu, 1980’li yılların başlarında Lages, Boa Esperança ve Pelotas’daki tümü Brezilya Demokratik Hareketi tarafından kontrol edilen belediyeye ait yönetimler bütçelerini halkoyuna sunmak için fikir birliğine vardılar. (Önceki belediye başkanı Pelotas katılımcı bütçeyi bulacağını iddia ediyordu). Bu görev için, İşçi Partisi sadece Porto Alegre’de değil 1988 seçimlerinde elde ettiği Ipatinga ve Joao Monlevarde’yi de içeren 36 farklı belediyenin halk bütçe komisyonunu bu deneye tabi tuttu (Goldfrank, 2006: 5).

Porto Alegre’deki katılımcı bütçe uygulaması hem sivil toplum kuruluşları hem de İşçi Partisi’nin belediye yönetimleri tarafından geliştirildi (Baierle, 1998). 1990’lı yıllara kadar Porto Alegre’de katılımcı bütçe isimlendirilmemiştir. Hem katılımcı bütçe ismi hem de katılımcı bütçenin uygulanması 1990’lı yılların başlarında İşçi Partisi’nin yönetimi altındaki diğer şehirlerde de benimsenmeye başlanmıştır. Özellikle 1996’da İstanbul’da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Habitat II Kongresi’nde Porto Alegre’nin katılımcı bütçesinin şehrsel yönetimlerde en iyi 42 uygulama arasında kabul edilmesiyle, Latin Amerika’da yer alan yerel yönetimler de kısa bir süre sonra katılımcı bütçeyi kullanmaya başladı (Goldfrank, 2006: 6).

3. YEREL BÜTÇELEMEDE VATANDAŞ KATILIMI

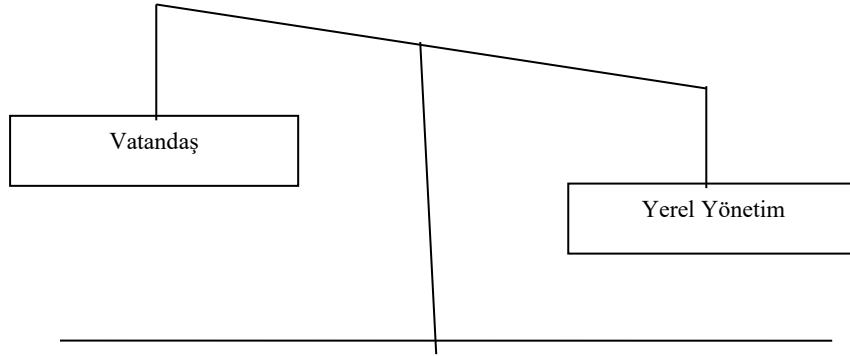
21. yüzyılda yaşanan enformasyon (bilgi) devrimi, finans devrimi, ulus üstü değerler ve kurumların varlığı, dünyada farklılaşan ulusal ve yerel öncelikler, bireysel ve ulusal güvenliğin yeni anlamlar kazanması, yerelleşmenin artan önemi ve serbest piyasa ekonomisinin işlerliğinin artması küreselleşmenin etkisiyle meydana gelen sonuçlardan bazıları olarak kabul edilmektedir. Tüm bu sonuçların yanı sıra küreselleşmenin etkisiyle devletten beklentiyle beraber devletlerin yönetim anlayışında da bazı değişiklikler meydana gelmiştir (Ağdeniz ve Küçükaycan, 2021: 361). Küreselleşmeyle birlikte devletlerin yönetim sistemleri de çağın gereklerini yakalamaya başlamıştır. Halkın talep ve istekleri doğrultusunda yönetim anlayışı benimsenmeye başlanmış ve kamu yönetiminde bir nevi piyasa sistemi işlemeye başlamıştır. Bütçeler bu aşamada halkın beklentilerine cevap verecek şekilde hazırlanıp uygulanmaya başlanmıştır. Katılım olgusuyla başlayan süreç artık vatandaşların bütçe süreçlerine dahil olmasıyla hayat bulmuştur.

Vatandaşların bütçe süreçlerine dahil olmaları için en uygun ortamı yerel yönetimler sağlamaktadır. Seçmen ve seçilen ilişkisinde memnuniyet kavramının büyük öneme sahip olduğu yapılardan olan yerel yönetimler, bütçe hazırlama ve uygulama aşamalarında vatandaş odaklı davranmak zorundadırlar. Doksanların ortasından itibaren geleneksel yönetim aracı olma işlevinden ziyade kamu yararı odaklı olan bütçe anlayışı, sadece hizmetleri yerine getirmekten ziyade plan ve programlara uygun hareket ederek maliyetlere de önem vermeye başlamıştır (Meriç, 2013:156). Vatandaşların katılımı, yönetim ile ilgili reformların başlatılmasında, kamu politikalarının uygulanma kabiliyetlerinin artırılmasında ve hükümetlerde temsilci sayılarının artırılmasında önemli bir araç olarak savunulmaktadır. (Lerner, 2011). Devlet reformları ile ilgili kamusal meselelere ilişkin bilinç artış göstermektedir. Vatandaşların görüşlerini bütçe sürecinin belirli aşamalarına dahil etme hükümetlerin (yönetimlerin) ana görevleridir. Yerel yönetimler, vatandaş katılımını teşvik etme

eğilimindedirler. Halk toplantıları, vatandaş anketleri, halka açık tartışmalar gibi katılım mekanizmalarıyla süreci gerçekleştirmektedirler. Bununla birlikte özgürlük, eşitlik ve bireysel haklara dayanan vatandaş katılımının değerleri, rutin, hiyerarşik yapı, uzmanlık ve bürokrasi temelli hükümetlerin geleneksel işlevleri ile çatışmaktadır. Merkezi yönetim ve vatandaş katılımı arasındaki değer çatışmalarından dolayı vatandaş katılımının gerçekleştirilmesi ve katılımın sürdürülmesi oldukça güçtür (Callahan ve Holzer, 1999).

Ebdon (2002) vatandaşların şehir bütçesine katılımını ve etkilerini araştırmak için mülakatlar yapmıştır. Katılımın önündeki en büyük engellerin bütçenin karmaşıklığı ve vatandaşların ilgisizliği olduğunu tespit etmiştir. Bu engellerin odak grup seçimi ve vatandaş anketleri yoluyla üstesinden gelinebileceğini düşünmektedir. Ebdon ve Franklin (2005) şehir yapılarının, katılımcıların, mekanizmaların ve süreçlerin katılım sonuçlarını etkilediğini tespit etmiştir. Vatandaşlar ve yerel yönetimler arasındaki güç ilişkileri değişmektedir. Birden fazla bütçe katılımcısı farklı stratejiler yoluyla bütçe sürecinden fayda sağlamak için mücadele etmektedirler. Vatandaşlar, kamu bütçesini etkileme gücü olan bütçe sürecindeki paydaşlardan biridir. Fakat vatandaşlar çoğunlukla, seçimler dışında kamu politikalarını ve politikacıları etkilemek için kendi gücünü nasıl kullanacaklarını bilmezler. İktidar ilişkileri görüşünden hareketle, vatandaşlar ve hükümetler, birbirleriyle rekabet eden ve güç hamlesini paylaşan iki varlıktır. Şekil 1’de de görüldüğü üzere geleneksel olarak, vatandaşlarla yerel yönetim çalışanları arasındaki iktidar ilişkisi genellikle dengesizdir.

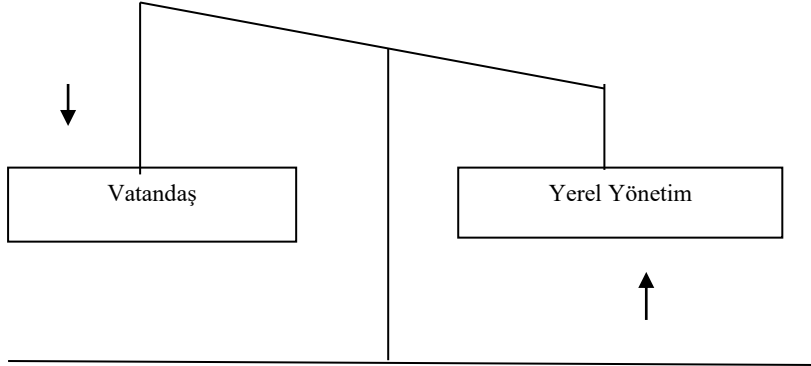
Şekil 1. Vatandaşlar ve yerel yönetimler arasındaki güç eşitsizliği

Kaynak:Tzeng ve Wu, 2014: 8

Bununla birlikte katılımcı bütçeleme insanlara ses ve düşüncelerini kamu bütçeleme sürecinde paylaşma imkanı vermektedir. Bu seçilmiş çalışanların endişe duymasına yol açmaktadır. Kamu görevlileri bütçeleme sürecine katılan vatandaşlardan daha fazla yetkiye sahiptir. Buna ek olarak, hükümet ve vatandaşlar arasında bilgi asimetrisi mevcuttur. Vatandaşın geribildirim ve bilgi elde etmek için katılım sıklığı sayesinde ve kamu görevlileri ile bütçe sürecinde etkileşim yoluyla kamu hizmeti kullanıcıları ve kamu görevlileri arasındaki belirsizlik azalmaktadır. Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere, katılımcı bir bütçenin hakim olmadığı durumlarla karşılaştırıldığında vatandaşlar ve yerel yönetim arasındaki bütçe sürecindeki güç ilişkisi daha eşit hale gelmektedir.

Şekil 2: Katılımcı bütçeleme vatandaş ile yerel yönetimler arasındaki güç yapısının dengeye kavuşması

Kaynak: Tzeng ve Wu, 2014: 8

Tablo 1’de Moynihan’ın vatandaş katılımı tipolojisinde katılım mekanizmasının aşamalarına dair ifadeler yer almaktadır

Tablo 1: Vatandaş Katılımının Tipolojisi

Vatandaş Katılımının Tipolojisi		
Temsilcilik		
Seviye	Geniş	Dar
Tam Kararlar	Kamu görevlileri kararları alır, katılımcıların güçlü etkileri vardır.	Kamu görevlileri ve seçilmiş çıkar grupları karar alır.
Katılım	Büyük, muhtelif vatandaş grupları hükümetle anlamlı söylemler içerisindedir.	Çıkar gruplarının güçlü etkisi, pek çok katılımcı katılıma yönelik fırsatlardan yoksunlar.
Kısmi Kararlar	Kamu görevlileri kararları alır; vatandaşların etkileme gücü sınırlıdır.	Hükümet elitleri kararları alır, çıkar gruplarının etkileri sınırlıdır.
Katılım	Büyük muhtelif vatandaş grupları sınırlı şekilde seslerini duyururlar.	Çıkar gruplarının güçlü etkisi, pek çok katılımcı katılıma yönelik fırsatlardan yoksunlar.
Sahte Kararlar	Kamu personelleri karar alır.	Şeffaf olmayan şekilde kamu personelleri karar alır.
Katılım	Katılım semboliktir, ancak geniş muhtelif grupları içerir.	Katılım semboliktir, sadece çok küçük bir vatandaş grubunu içerir.

Kaynak: Moynihan, 2007: 62

4. KATILIMCI BÜTÇENİN FAYDALARI

Devlet ister üniter ister federal yapıya sahip olsun, kamu yönetimi merkez ve yerel sistem ile gerçekleştirilmektedir. Yerel yönetimler bu sistem içerisinde vatandaşa en yakın hizmeti sunabilen, yöneticilerin halk tarafından seçildiği, hukuki yetkilere sahip olan özerk kuruluşlardır (İzci, 2014: 23). Bu kuruluşları demokrasi boyutunda daha ileriye taşıyabilecek unsurlardan birisi de katılımcı bütçelemedir. Günümüzde uygulayan sayılarının hayli artış gösterdiği katılımcı bütçeleme niteliği itibarıyla fayda sağladığı gözlemlense de birtakım etkenlerden dolayı da bünyesinde riskler taşımaktadır.

Yerel yönetimlerde katılımcı bütçeleme uygulaması ile vatandaşlar, faaliyetler ve harcamaların belirlenmesi aşamalarında toplantılara katılmaktadırlar. Bu toplantılar sayesinde kamu

kaynaklarının nerelere kullanıldığı ortaya konulmaktadır. Vatandaşlar yerel yöneticilerden hesap vermelerini talep edebilmektedirler. Ayrıca vatandaşlar bu toplantılarda harcama kalemlerini öncelikli tercihleri doğrultusunda yönlendirebilirler. Böylece katılımcı bütçeleme müşterek önceliklendirmeye ve kaynakların ortak yönetimine imkan tanımaktadır (Un-Habitat, 2004: 23). 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununda kamu kaynaklarının verimli, etkili, ekonomik ve saydam şekilde kullanılması ifadesi yer almaktadır. Vatandaşların katılımcı bütçe ile kamu harcamalarında yönlendirme ve takip faaliyetleri 5018 Sayılı KMYKK’nun benimsediği ilkelerin uygulanmasına imkan tanımaktadır. Katılımcılığın olması, saydamlığa katkı sağlarken hesap verme sorumluluğunun da iyi işlemesine yardımcı olarak hem harcama öncesi hem de harcama sonrasındaki süreçlere katkı sağlamaktadır. Katılımcılığın olmaması ise saydamlığın olmamasına neden olmakla beraber idarecilerin hesap verme sorumluluğunun oluşmasını da engellemektedir (Bilge ve Küçükaycan, 2014: 104).

Katılımcı bütçe uygulaması ile katılım sürecinde tüm vatandaşlar yer alabilmektedir. Herhangi bir kısıtlamaya tabi tutulmadan tüm vatandaşlar karar alma süreçlerine tabi tutulabilir. Bu uygulama ile farklı kesimlerden oluşan katılımlar ile yolsuzlukların ve usulsüzlüklerin önüne geçilmiş olmaktadır (Özen ve Yontar, 2009: 289). Bu durumda katılım sürecinde geniş ve farklı nitelikte vatandaş grupları yer almaktadır. Toplum içerisinde demokratik bir kültür oluşmasını sağlayan katılımcı bütçeleme aynı zamanda da toplumsal dokuyu güçlendirme fonksiyonuna da sahip olur (Un-Habitat, 2004: 23) . Arzu edilen durum da budur (Moynihan, 2007: 64).

Katılımcı bütçeleme doğrudan sivil farkındalığı da beraberinde getirmektedir. Gerçekleştirilen toplantılar, forumlar, müzakereler sayesinde yerel yönetimin nasıl çalıştığına dair bilgi sunar. Karar alma işlemleri vatandaşlara yani vergi mükelleflerine açık bir şekilde sunuluyorsa vatandaş menfaatinin ön planda olduğu söylenebilir. Yönetimlerin başvurduğu katılım, bilgi sunma ve iletişime yönelik türlü stratejiler vatandaşın yönetime olan olumlu tavrını artırır ve böylece yönetim kinizmini azaltmış olur (Berman, 1997). Vatandaşlar aynı zamanda katılım mekanizmalarından dolayı yönetimlerin karar sürecinden temsil haklarını da edinmiş olmaktadır. Daha iyi kamu politikalarının belirlenebilmesi için bütçe süreçlerinde bilgi ve görüşlerini sunabilirler (Tzeng ve Wu, 2014: 5).

Katılımcı bütçeleme sürecinde vatandaşlar bütçeleme sürecine aktif ve düzenli katılım sağlarsa yönetimin nasıl çalıştığına ilişkin doğrudan fikir sahibi olmasını sağlar. Alınan kararlar vergi mükelleflerine ve kamuoyuna açık kamusal bir forumda yapıldıysa hazırlanan bütçeler vatandaşların menfaatlerini korumak için uygun araçlar olarak görülebilir (Bland ve Rubin, 1997: 6). Bu sayede politikacılar sadece politik çıkar ve menfaatleri üzerine eğilmezler vatandaşların çıkar ve istekleri doğrultusunda karar alırlar. Vatandaşlardan alınan öneri ve istekler onların yönetim başarılarını da artıracaktır. Vatandaşların ihtiyaçlarına yönelik hizmetler sunarak belediye hizmet kalitesini artırmak yine de çok kolay değildir (Callahan ve Holzer, 1999: 51). Ancak belediye hizmetlerinin ve politikalarının uygulanması daha verimli hale gelecektir (Berner, 2001).

Vatandaşlar katılım süreçlerinde aktif olarak rol aldıklarında yaşadıkları şehirleri daha çok benimsemelerini ve dahil oldukları süreçler dolayısıyla kamu kaynaklarının etkili ve yerinde kullanılmasını sağlamış olacaktırlar (Ergen, 2012: 326). Yerel yönetimler ve vatandaşlar arasında daha fazla güven ortamı karşımıza çıkacaktır (UN-Habitat, 2004: 23). Katılımcı bütçe yönetimlerin vatandaşlarına karşı hesap verebilir hale geldiği ve kamu yönetiminin modernleşmesine katkıda bulunduğu bir sistemi temsil etmektedir. Toplumun önceliklerini yeniden düzenleyerek toplumsal anlamda adaletin desteklenmesine yarar sağlamaktadır (UN-Habitat, 2004: 22).

5. KATILIMCI BÜTÇENİN SAKINCALARI

Katılımcı bütçeleme uygulaması Türkiye için çok yeni bir uygulamadır. Faydalarını uzun uzun anlattığımız bu sistemin sakıncalarını ancak uzun yıllar uyguladıktan sonra ortaya koymak beklisi de daha doğru olacaktır. Ancak sakınca değil de belki de bu durumu risk olarak adlandırmak daha yerinde

olacaktır. Türkiye’nin tecrübelerinde değil de genel dünya uygulamalarında risk diye sıralayabileceğimiz bazı hususlar da bulunmaktadır.

Öncelikle toplum içi sınıflaşmanın neticesinde ortaya çıkan güçlü gruplar, yardım kuruluşları ve çeşitli yetkiye sahip uzmanlar, projelerin başlangıcından uygulanışına kadar her evrede kendi talep ve isteklerinin yerine getirilmesini talep edebilmektedirler. Bu sebeple güçlü olanın isteklerinin ön planda tutulup güçsüz olanı baskılaması gerçeği ortaya çıkmaktadır (Açıkalın ve Saltık, 2007: 13).

Katılımcı bütçeleme yerel yönetimler açısından bir trend faaliyet olarak da algılanabilir. Katılım demokrasinin önemli bir parçası olduğundan yerel yönetimler bu noktada sadece moda olarak yaklaşabilirler (Emil, 2007: 10). Katılımcılık aynı zamanda topluluk içindeki sınıflar arasında gerginliğe de sebep olabilmektedir. Projeler dahilinde elde edilen kaynaklar, daha önce bundan faydalanmamış yoksul veya yoksun gruplar için büyük öneme sahip olabilmektedir (Açıkalın ve Saltık, 2007: 14). Diğer yandan yoksul kesime tutulmayacak, uygulanmayacak vaatler verilip bunlarla ilgili hiçbir çalışmanın yapılmaması da mümkün olabilmektedir. Vatandaşlar katıldıkları toplantılardan aşırı beklentiye de girebilirler. Geleneksel anlayışla hareket eden belediye yönetimleri ve belediye meclisleri katılımcılığı kendi alanlarıyla ve yetkileriyle ilgili bir kısıt olarak görüp sürece müdahale edebilirler. Toplantılarda vatandaşların istek ve talepleri ile alınan kararlar her zaman gerekli ya da doğru kaynak harcaması olmayabilir (Emil, 2007: 10).

6. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Yapılan çalışmada uygulanan veri toplama yöntemi görüşmedir. Görüşme, sosyal bilimlerin alanında veri toplama sürecinde yararlanılan temel araçlardan biridir. Çalışmanın konusuyla ilgili belediyelerde katılımcı bütçeleme alanında, asgari düzeyde de olsa bilgi sahibi olan 26 belediye çalışanı ile görüşülmüştür. Bu görüşmelerden 24 tanesi önceden telefon yoluyla randevu olarak planlanan saat ve günde belediyelerde gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılacak kişilerin belirlenme süreci de belediyelerle önceden yapılan telefon görüşmelerinde katılımcı bütçeleme hakkında bilgi sahibi olarak yönlendirdikleri şahısların tespiti ile başlamıştır. Nitel araştırma tekniklerinde başvurulan çalışmalarda genellikle araştırma az sayıda örneklem ile gerçekleştirilmektedir. Zaman zaman örneklem olarak seçilmiş bir (n=1) kişiden de oluşabilmektedir (Patton, 1990: 169).

Yapılan çalışmada katılımcı bütçeleme uygulaması ile ilgili tüm aşamaları açığa çıkarmak amacı ile sorulacak sorular önceden hazırlanmıştır. Fakat görüşme esnasında sorulmak istenen soruların yeniden düzenlendiği ve görüşmelerde ulaşmak istenilen verilerin mevcut sorular dışındaki sorular ile ulaşabileceğimiz durumlar ile karşılaşmıştır. Bu nedenle araştırma yarı yapılandırılmış görüşme kapsamında ilerlemiştir. Belediye çalışanları ile yaptığımız araştırma, çalışanların sahip olduğu tecrübe ve deneyimlerinden dolayı ilave sorularla daha esnek bir hale dönüşmüştür. Böylece görüşme esnasında çalışanlara araştırma konusu ile ilgili farklı belediye uygulamalarından kaynaklı esneklik tanınmıştır.

7. VERİ ANALİZ YÖNTEMİ

Belediyelerde katılımcı bütçeleme alanında yapılan çalışmamızda yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilen veriler nitel araştırma yöntemine uygun bir şekilde analize tabi tutulmuştur. Araştırmada elde edilen verilerin, araştırmanın esas programına yönelik neleri söylediğinin veya hangi sonuçlara ulaşıldığının ortaya konulduğu betimsel analiz yöntemi benimsenmiştir. Araştırma kapsamında görüştüğümüz belediye çalışanlarının düşünce ve görüşleri gerçeklikten uzaklaşmamak amacıyla, doğrudan alıntılara sık sık başvurulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 239).

8. BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma Türkiye’de katılımcı bütçeleme alanında Tusenet Yerel Yönetimler ortaklığı bağlamında bütçe modülünde yer alan beş belediye ve bu modül içerisinde yer almasa da katılımcı bütçeleme ile ilgili bilgi ve tecrübe sahibi olan modül dışı bir belediye ile yapılmaktadır. Bu

Altıngöz Zarplı, S. (2022). Kamu Bütçelemesinde Yeni Bir Yaklaşım Olarak Katılımcı Bütçeleme: Türkiye’de Belediyelere Yönelik Bir Araştırma. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 24(43), 1069-1088.

belediyeler sırası ile Eskişehir Tepebaşı Belediyesi, Ankara Altındağ Belediyesi, Bursa Nilüfer Belediyesi, Bursa Osmangazi Belediyesi, Bursa Yıldırım Belediyesi ve Çanakkale Belediyesidir.

Araştırmanın bu belediyelerde gerçekleştirilme sebebi katılımcı bütçelemenin başlangıç serüveninde Tusenet’in büyük öneme sahip olmasıdır. Katılımcı bütçeleme ile tanışan bu belediyelerin tanışmalarından bu güne kadar ne kadar yol aldıkları, katılımcı bütçelemeyi uygulama yöntemleri; en önemlisi de uygulayıp uygulamadıkları öğrenilmeye çalışılmıştır. Öğrenilmeye çalışılan noktaların başında görünen ya da görünmeyen faktörler ön plana çıkarılmak istenmiştir.

Tablo 2: Katılımcı Bütçeyi Oluşturan Ana ve Alt Boyutlar

Alt Boyutlar	Ana Boyutlar
Sivil Toplum Kuruluşları (STK)	Vatandaş Katılımı
Kent Konseyleri	
Sosyal Medya	
Belediyeler	Yerel Yönetimler
Üst Yöneticiler	
Mahalle Toplantıları	
Belediye Personeli	
Muhtarlar	Demokrasi
Temsili Demokrasi	
Doğrudan Demokrasi	Hukuki Dayanak
Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı	
Verimlilik	
Hesap Verilebilirlik	
Denetim	Hükümet
Politika Üretme	
Teşvik Politikaları	

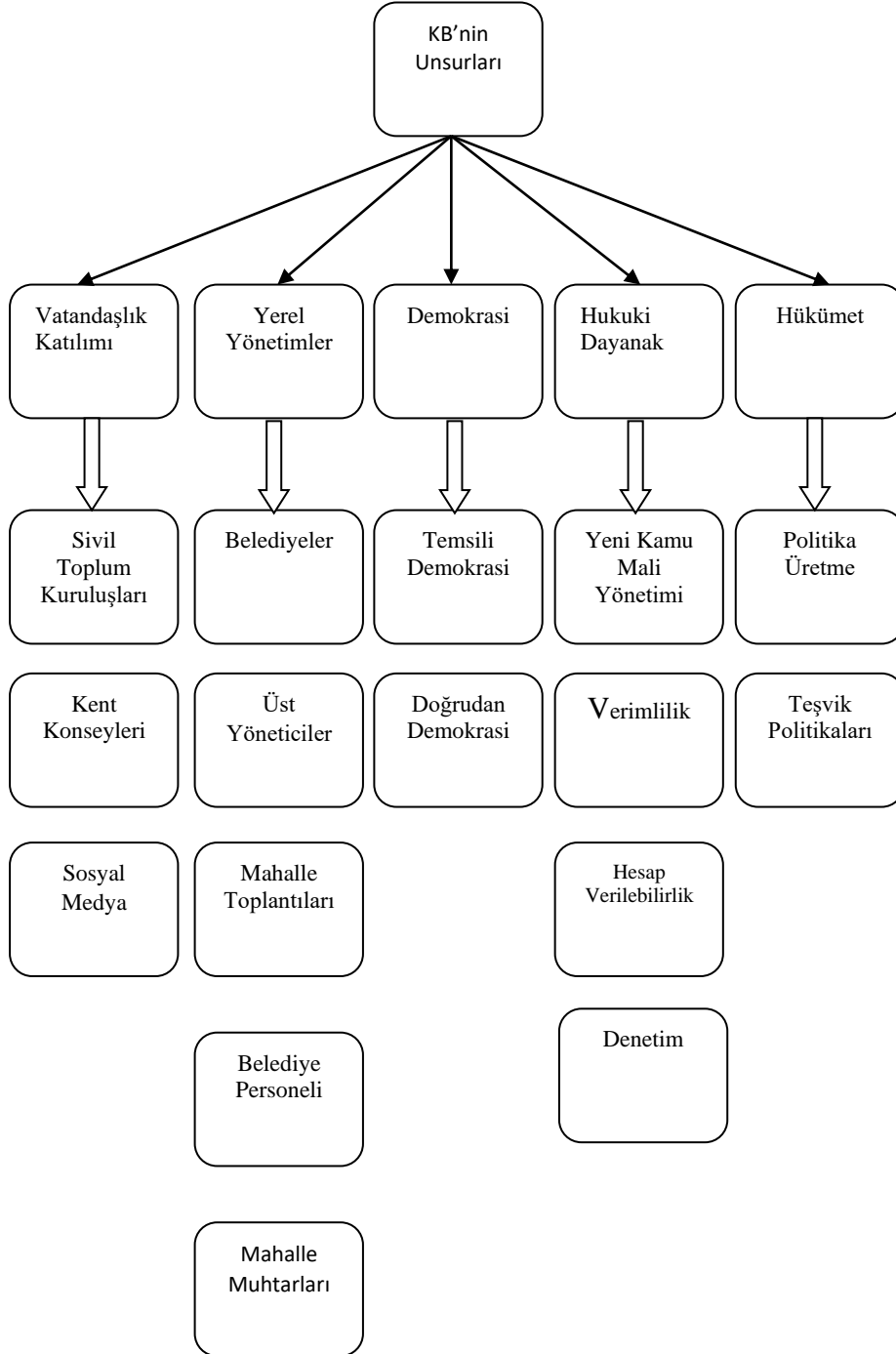
Kaynak: Yazar tarafından katılımcı bütçeleme literatüründen yararlanılarak oluşturulmuştur.

Katılımcı bütçeyi oluşturan ana boyutlar vatandaş katılımı, yerel yönetimler, demokrasi, hukuki dayanak ve hükümet olarak belirlenmiştir. Bu ana boyutlar, içerisinde ara boyutları barındırmaktadır (Ebdon ve Franklin, 2006; Cabannes, 2004; Sintomer, 2008; Wampler (2007). Bu unsurlar aynı zamanda katılımcı bütçenin mekanizmaları olarak da ifade edilebilmektedir. Ebdon ve Franklin’e göre, katılımcı mekanizmalarını hiçbirini hatasız, eksiksiz olarak ifade edemeyiz. Mekanizmalar arasındaki büyük fark, vatandaş ve kamu görevlileri arasında kurdukları iletişimin türüdür. Örneğin, anketler ve açık oturumlar vatandaşların fikirlerini içeren tek yönlü bir bilgi akışı sağlarlar. Tek yönlü iletişim aksi istikamette de olabilir. Kent yetkilileri bütçe bilgilerini ilan ettiklerinde, açıklanan verilerin doğası ve ilanın zamanlaması, vatandaşların bütçe sürecine ve onların katılımının göz ardı edilmediğine dair algılarını şekillendirmektedir.

Katılımcı bütçeyi oluşturan ana ve alt boyutlar, alanında uzmanlaşan belediye çalışanları ile gerçekleştirilen mülakatlar neticesinde ve akademik uzmanların görüşleri ile oluşturulmuştur. Ayrıca, katılımcı bütçeleme alan literatüründe öncü niteliğe sahip çalışmalar neticesinde Ebdon ve Franklin (2006), Cabannes (2004), Sintomer (2008) ve Wampler (2007) ana ve alt boyutlar dayanağını bulmuştur.

Şekil 3: Katılımcı Bütçeyi Oluşturan Hiyerarşik Yapı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3 : Katılımcı Bütçeyi Oluşturan Ana Boyutların Yerel Ağırlıkları

Ana Boyutlar	Çanakkale Belediyesi	Nilüfer Belediyesi	Yıldırım Belediyesi	Osmangazi Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi	Altındağ Belediyesi	Ana Boyutların Yerel Ağırlığı
Vatandaş Katılımı	0.278	0.250	0.200	0.273	0.179	0.200	0.227
Yerel Yönetimler	0.111	0.250	0.200	0.242	0.179	0.200	0.191
Demokrasi	0.278	0.200	0.200	0.091	0.143	0.200	0.175
Hukuki Dayanak	0.222	0.200	0.200	0.273	0.286	0.200	0.227
Hükümet	0.111	0.100	0.200	0.121	0.214	0.200	0.150

Tabloda belediyelerde katılımcı bütçelemeyi oluşturan ana boyutların yerel ağırlıkları ortaya konulmaktadır. Çanakkale Belediyesi için hükümet ve yerel yönetim boyutu diğer boyutlara göre en önemsiz görülen boyutlardır. Hukuki boyut hükümet boyutuna göre iki kat önemli ağırlığa sahiptir. Vatandaş boyutu ve demokrasi boyutu diğer boyutlara oranla en büyük öneme sahip boyutlardır. Nilüfer Belediyesinde vatandaş katılımı ve yerel yönetimler boyutu diğer boyutlara göre en önemli boyutlar olarak belirlenmiştir. Hükümet boyutu en önemsiz görülen boyuttur. Yıldırım Belediyesi ve Altındağ Belediyeleri için bütün ana boyutlar eşit ağırlığa sahiptir. Osmangazi Belediyesinde hukuki dayanak ve vatandaş katılımı boyutu eşit ağırlıktadır. Tepebaşı Belediyesinde hukuki dayanak boyutu demokrasi boyutuna göre iki kat önemli ağırlıktadır.

Tablo 4: Vatandaş Katılımı Boyutunu Oluşturan Alt Boyutların Yerel Ağırlıkları

Alt Boyutlar	Çanakkale Belediyesi	Nilüfer Belediyesi	Yıldırım Belediyesi	Osmangazi Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi	Altındağ Belediyesi	Alt Boyutların Yerel Ağırlığı
Sivil Toplum Kuruluşları (STK)	0.434	0.333	0.333	0.368	0.357	0.333	0.358
Kent Konseyleri	0.217	0.370	0.333	0.263	0.214	0.333	0.282
Sosyal Medya	0.347	0.296	0.333	0.368	0.428	0.333	0.349

Çanakkale Belediyesi için vatandaş katılımı boyutunu oluşturan alt boyutlardan sivil toplum kuruluşları alt boyutu kent konseyleri boyutuna göre iki kat önemli ağırlığa sahiptir. Sosyal medya boyutu da kent konseyleri boyutunun 1.6 katı önemli ağırlıktadır. Nilüfer Belediyesinde kent konseyleri alt boyutu sosyal medya alt boyutundan 1.25 kat önemli ağırlıktadır. Yıldırım Belediyesi ve Altındağ Belediyeleri’nde bütün alt boyutlar eşit ağırlığa sahiptir. Osmangazi Belediyesinde sivil toplum kuruluşları ve sosyal medya alt boyutları eşit ağırlıktadır. Kent konseyleri alt boyutu en önemsiz görülen alt boyuttur. Tepebaşı Belediyesinde kent konseyleri alt boyutu en önemsiz görülen alt boyuttur. Sivil toplum kuruluşları alt boyutu kent konseyleri alt boyutundan 1.6 kat önemli ağırlığa sahiptir. Tepebaşı Belediyesinde sosyal medya alt boyutu en önemli ağırlığa sahip alt boyuttur.

Tablo 5: Yerel Yönetimler Boyutunu Oluşturan Alt Boyutların Yerel Ağırlıkları

Alt Boyutlar	Çanakkale Belediyesi	Nilüfer Belediyesi	Yıldırım Belediyesi	Osmangazi Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi	Altındağ Belediyesi	Alt Boyutların Yerel Ağırlığı
Belediyeler	0.196	0.190	0.250	0.250	0.286	0.200	0.226
Üst Yöneticiler	0.217	0.214	0.278	0.250	0.229	0.200	0.230
Mahalle Toplantıları	0.217	0.238	0.139	0.175	0.143	0.200	0.182
Belediye Personeli	0.174	0.167	0.194	0.150	0.171	0.200	0.175
Mahalle Muhtarları	0.196	0.190	0.139	0.175	0.171	0.200	0.177

Yerel yönetimler boyutunu oluşturan alt boyutlardan üst yöneticiler ve mahalle toplantıları diğer boyutlara göre en önemli boyutlar olarak belirlenmiştir. Nilüfer Belediyesindeki mahalle toplantıları alt boyutu belediye personeli alt boyutuna göre 1.42 kat daha önemli ağırlıktadır. Yıldırım Belediyesinde mahalle toplantıları ve muhtarlar diğer alt boyutlara göre daha az önemli alt boyutlar olarak belirlenmiştir.

Tablo 6: Demokrasi Boyutunu Oluşturan Alt Boyutların Yerel Ağırlıkları

Alt Boyutlar	Çanakkale Belediyesi	Nilüfer Belediyesi	Yıldırım Belediyesi	Osmangazi Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi	Altındağ Belediyesi	Alt Boyutların Yerel Ağırlığı
Temsili Demokrasi	0.474	0.471	0.500	0.474	0.462	0.455	0.472
Doğrudan Demokrasi	0.526	0.529	0.500	0.526	0.538	0.545	0.527

Çanakkale Belediyesindeki doğrudan demokrasi alt boyutu temsili demokrasi alt boyutuna göre 1.11 kat önemli ağırlıktadır. Yıldırım Belediyesinde her iki alt boyutta eşit öneme sahiptir.

Tablo 7: Hukuki Dayanak Boyutunu Oluşturan Alt Boyutların Yerel Ağırlıkları

Alt Boyutlar	Çanakkale Belediyesi	Nilüfer Belediyesi	Yıldırım Belediyesi	Osmangazi Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi	Altındağ Belediyesi	Alt Boyutların Yerel Ağırlığı
Yeni Kamu Mali Yönetim Anlayışı	0.270	0.270	0.276	0.270	0.300	0.276	0.277
Verimlilik	0.243	0.243	0.241	0.243	0.233	0.241	0.241
Hesap Verilebilirlik	0.243	0.243	0.241	0.243	0.233	0.241	0.241
Denetim	0.243	0.243	0.241	0.243	0.233	0.241	0.241

Çanakkale Belediyesi için yeni kamu mali yönetim anlayışı alt boyutu, diğer boyutlara göre en önemli alt boyut olarak belirlenmiştir. Diğer belediyelerde de yeni kamu mali yönetim anlayışı alt boyutu en önemli alt boyut olarak ortaya konulmuştur.

Tablo 8: Hükümet Boyutunu Oluşturan Alt Boyutların Yerel Ağırlıkları

Alt Boyutlar	Çanakkale Belediyesi	Nilüfer Belediyesi	Yıldırım Belediyesi	Osmangazi Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi	Altındağ Belediyesi	Ana Faktörlerin Yerel Ağırlığı
Politika Üretme	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.500
Teşvik Politikaları	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.500

Hükümet boyutunu oluşturan alt boyutlardan politika üretme ve teşvik politikaları alt boyutları tüm belediyeler için eşit ağırlığa sahiptir.

Tablo 9: Katılımcı Bütçeyi Oluşturan Boyutların Global Ağırlıkları ve Sıralaması

Ana Boyutların Yerel Ağırlıkları	Alt Boyutların Sıralaması			
	Alt Boyutlar	Alt Boyutların Yerel Ağırlıkları	Alt Boyutların Global Ağırlıkları	Global Sıralama
Vatandaş 0.227	Sivil Toplum Kuruluşları (STK)	0.358	0.081	1
	Kent Konseyleri	0.282	0.064	5
	Sosyal Medya	0.349	0.079	2
Yerel Yönetimler 0.191	Belediyeler	0.226	0.043	9
	Üst Yöneticiler	0.230	0.043	9
	Mahalle Toplantıları	0.182	0.034	10

	Belediye Personeli	0.175	0.033	10
	Mahalle Muhtarları	0.177	0.033	10
Hukuki Dayanak	Temsili Demokrasi	0.472	0.063	6
0.135	Doğrudan Demokrasi	0.527	0.071	4
Demokrasi	Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı	0.277	0.062	7
0.227	Verimlilik	0.241	0.054	8
	Hesap Verilebilirlik	0.241	0.054	8
	Denetim	0.241	0.054	8
Hükümet	Politika Üretme	0.500	0.075	3
0.150	Teşvik Politikaları	0.500	0.075	3

Global Ağırlık = Ana Boyutların Yerel Ağırlıkları x Alt Boyutların Yerel Ağırlıkları

Sivil toplum kuruluşları alt boyutu global sıralama içerisinde ilk sırada yer almaktadır. Aynı ana boyuta dahil olan sosyal medya alt boyutu da ikinci sırada yer almaktadır. Politika üretme ve teşvik politikaları alt boyutu üçüncü sıradadır. Son sırayı mahalle toplantıları, belediye personeli ve muhtarlar alt boyutu paylaşmaktadır. Ana boyutların yerel ağırlıkları sıralamasında vatandaş boyutu ilk sırada yer almaktadır. Hukuki dayanak ana boyutu beşinci sırada yer almaktadır.

9. TÜRKİYE’DE KATILIMCI BÜTÇE

Yaptığımız çalışma kapsamında Türkiye’de katılımcı bütçenin uygulanma durumuyla ilgili üç durum karşımıza çıkmaktadır. Görüşme yaptığımız belediye personellerinden bazıları doğrudan katılımcı bütçe yaptıklarını ifade ederken bazıları da katılımcı bütçe uygulamadıklarını dile getirmişlerdir. Bir diğer dikkati çeken durum ise 5393 sayılı Belediye Kanununun 41. maddesinde belediye başkanının stratejik plan ile ilgili gerçekleştirmesi gereken aşamalar anlatılmıştır. Stratejik plan, mevcut ise üniversitelerden, meslek odalarından ve sivil toplum kuruluşlarından temsilcilerin görüşleri ile yapılmalıdır. Bu ifadenin bir anlamda katılımcı bütçeyi ön plana çıkardığı ve paydaşları sürece dahil ettiği ortadadır. Görüşme kapsamındaki belediyelerde ve diğer belediyelerde katılımcı bütçe başlığı altında olmasa da stratejik planlarını kanun dahilinde gerçekleştirmeleri gerektiğinden farkında olunmadan katılımcı bütçe uygulandığı söylenebilir. Dünya uygulamalarının genelinde üniversite, meslek odaları ve STK’lar kapsamında doğrudan vatandaş ile katılımcı bütçe sağlansa da Türkiye’de katılımcı bütçe çalışmalarına bu madde ile geçilmiştir diyebiliriz. Stratejik planın hazırlanmasının zorunlu olmadığı nüfusu 50.000’in altında olan belediyelerdir. Bu nüfusa sahip belediyeler için bu çalışma dahilinde araştırma yapmadan katılımcı bütçe uyguladıklarını ya da uygulamadıklarını söylemek doğru olmayacaktır.

Çalışma kapsamındaki belediyeler, katılımcı bütçenin yönetim açısından taşıdığı anlamı ve önemi bilmektedirler. Katılımcı bütçeyi yeni kamu yönetiminin getirdiği sosyal ve politik yenilikler olarak görmektedirler. Kent konseyi çalışanlarından biri, vatandaşları bu sürece dahil etme nedenlerinin aslında yöneticilerin kendi sorumluluklarını vatandaşlara yüklemek olduğunu, vatandaşların ileride hesap sormalarını engelleme yolu olarak gördüğünü ifade etmiştir. Türkiye’de belediyeler için katılımcı bütçeleme bir zorunluluk değil bir gerekliliktir. Belediyelere göre katılımcılık sadece bütçe için gerekli görülmemelidir. Belediye yönetiminin her aşamasında katılımcılığa ihtiyaç duyulmaktadır. Belediyelerin harcamalarını vatandaşlar vasıtasıyla yönlendirmenin önü açılmış olur; bu sayede de vatandaş ve belediye arasında karşılıklı güven ilişkisi sağlanmış olur. Türkiye’de katılımcı bütçe uygulamaları belediye yönetimlerinin ellerini güçlendiren

bir silahtır. Dünya uygulamasını Türkiye’de uygulayan belediyeler, uygulamayan diğer belediyelere kıyasla vatandaş memnuniyetinin daha fazla olduğunu ifade etmektedirler. Çalışmada katılımcı bütçeleme uygulayan veya uygulamaya çalışan belediyeler bilmektedirler ki vatandaş ve belediye arasında doğrudan arz ve talep ilişkisinin hakim olduğu, denetimin doğrudan devreye girebildiği alanlarda katılımcılık mekanizmasının oturması her iki tarafın da menfaatine olacaktır. Belediyeler bütçelerin planlanmasından denetimine kadar vatandaşı bu sürece dahil ederlerse, hem vatandaşlar yaşam alanlarının planlanmasında görev almış olacaklar hem de belediyeler vatandaş memnuniyetlerinden dolayı tekrar seçilebilme ihtimallerini artırabileceklerdir. Seçimlerin varlığı vatandaş memnuniyetini ön planda tutmayı zorunlu kılmaktadır. Katılımcı bütçeyi oluşturan ana boyutların yerel ağırlıkları değerlendirmemizde vatandaş katılımı boyutu demokrasi boyutu ile birlikte 0,278 oranına sahip olmuştur. Bu oran da diğer boyutlar içerisinde en fazla öneme sahip olan boyuttur. Görüşme dahilindeki belediyelerde vatandaş katılımı gösterecekleri alanlar mahalle meclisleridir veya mahalle komiteleridir. Mahalle meclisi uygulamasını gerçekleştiren belediyelerde vatandaş katılımı da tüm mahallelerde aynı orana sahip olmamaktadır.

Dünya uygulamalarında ve bu dünya uygulamasını Türkiye’de uygulamaya çalışan belediyelerde katılımcı bütçeleme tek başına değil; sivil toplum kuruluşları, kent konseyleri ve mahalle muhtarları ile birlikte uygulanmaktadır. Sivil toplum kuruluşları, kent konseyleri ve mahalle muhtarları katılımcı bütçe teorisinin tamamlayıcı aktörleridirler. Türkiye’de belediyelerde katılımcı bütçeleme çalışmalarında bu aktörlerden büyük destek almaktadırlar. Uygulayıcı belediyeler de muhtarlar öncülüğünde oluşturulan mahalle komitelerinde vatandaşların katılımı ile aylık, bazı dönemlerde de haftalık toplantılar düzenlemektedirler. Bu toplantılarda mahallelilerin talep ve ihtiyaçları belirlenerek, belediyelerin planları bu isteklere uyarlanmaya çalışılmaktadır. Belediyelerin önemli sorunlarından biri bu toplantıların gerçekleştirilmesinin çok kolay olmamasıdır. Mahalle muhtarlarının tavır ve tutumları bu konuda belirleyici olmaktadır. Tüm mahalle muhtarlarının katılımcılığa, katılımcı bütçelemeye olumlu yaklaştığını söylememiz doğru olmayacaktır. Katılımcı bütçeleme uygulayan belediyeler muhtarları ikna etme aşamasının bir hayli vakit aldığını ifade etmişlerdir. Belediyelerde mahalle muhtarlarının bir kısmı katılımcı bütçelemeyi vatandaşlarla yetkilerini paylaşma olarak görmekte ve bu nedenle yetki paylaşımını kabul etmemektedir. O nedenle çalışmada yer alan belediyelerde katılımcılığın tabandan tavana algılanıp uygulanma sorunu mevcuttur. Bir taraftan da katılımcı bütçelemenin başarı ile sürdürülmesinde titizlikle çalışan muhtarlar da bulunmaktadır. Yerel yönetimler boyutunu oluşturan alt boyutların yerel ağırlıkları içerisinde muhtarlar 0,177 oranında yerel ağırlık ile global sıralamada 10. sıraya sahiptir. Başarılı katılımcı bütçe uygulamalarında muhtarlara yüklenen roller çok fazladır. Fakat görüşme dahilindeki belediyelerde bu rakam mahalle muhtarları faktörünü ön plana çıkarmalarını zorunlu kılmaktadır. Katılımcı bütçenin esasını anlatmak için mahalle muhtarları eğitime tabi tutularak, onlara bunun aslında bir yetki paylaşımı olmadığını; kaynakların etkin, verimli kullanımını sağlamaya yönelik bir çalışma olduğunun bildirilmesi gerekmektedir.

Çalışma göstermiştir ki; ele aldığımız belediyelerde mahalle meclisi toplantılarına katılım yeterli değildir. Vatandaşlar toplantılara sürekli katılım göstermemektedirler. Bazı mahallelerde gerçekleştirilen toplantılardan vatandaşların bilgileri bulunmamaktadır. Görüşme gerçekleştirdiğim belediyelerde internet ve sosyal medya gibi iletişim yolları vatandaşların hizmetine sunulmuştur. Belediyeler yeni kamu mali yönetiminin gereklerini yerine getirmek için hizmet, plan ve faaliyetlerini sanal ortamda paylaşmaktadırlar. Fakat yine de ulaşamadıkları vatandaşlar mevcuttur. Bu nedenle el ilanları, reklamlar gibi çeşitli yollarla da ulaşmaları gerekmektedir. İnternet imkanına sahip olan vatandaşlar için belediyelerin çalışmalarına kolay ve rahat erişim sağlanması, taleplerin iletilmesini kolaylaştırabilir ve belki de yönetimin yanıt verme gücünü de artırabilir. Bu sanal ortam, aynı zamanda, sakinlere, politika oluşturma sürecine katılmak için ihtiyaç duydukları bilgileri sağlamak adına yararlı bir arenadır. Görüşme dahilindeki belediyelerde sosyal medya alt boyutu 0,349 yerel ağırlığa sahipken, 0,079 global ağırlık ile global sıralaması 2’dir.

Çalışmada belediyeler stratejik planın hazırlanmasında iç ve dış paydaşlara başvurduklarını ifade etmişlerdir. Anketler vasıtasıyla ulaşılan paydaşların istek ve talepleri ile hizmetler şekillendirilmektedir. İç paydaşlar, belediye meclis üyeleri ve belediye birim personellerinden oluşmaktadır. Dış paydaşlar ise STK’lar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki kuruluşlardan oluşmaktadır. Bu etkileşim, katılımcılığın belediyelerde başladığı alanlara karşılık gelir. Çalışmada katılımcı bütçeyi oluşturan global sıralamada vatandaş ana boyutunun içerisinde STK’lar birinci sırada yer alan alt boyuttur. Çalışmada katılımcı bütçeleme konusunda belediyelerin en önemli eksikliklerinden bir tanesi personel eğitimi olarak kaydedilmiştir. Çanakkale ve Nilüfer Belediyelerinde katılımcı bütçenin uygulanabilmesinin en önemli nedeni hemen hemen tüm personellerinin katılımcılık ve katılımcı bütçe ile tanıştırmalarıdır. Uyguladıkları sistemleri yeni kamu yönetimi ile bağdaştırabilmeleri, katılımcı bütçeylemede yeni yöntem ve verimlilik artışı arayışlarına çıkmalarına sebep olmaktadır. Katılımcı bütçeleme arayışlarını ortaya çıkaran en önemli sebep belediyelerin yönetim sistemlerindeki bozulmalar ve personellerinin yönetim etiğine ters davranışlarıdır. Bu nedenle çalışmadaki belediyelerde personellerin tavır ve tutumları belirleyici olmuştur.

Çalışmada katılımcı aracı niteliğine sahip unsurlardan biri de kent konseyleridir. Görüşme gerçekleştirdiğimiz belediyelerde kent konseylerinin katılımcılık adına belediyelerle işbirliği halinde oldukları ortaya çıkmaktadır. Yasal anlamda belediyeler üzerinde bir yaptırım olmasa da vatandaşlar nezdinde belediyenin çalışmaları ile ilgili bir kamuoyu oluşturabilmektedir. Türkiye’de kent konseyleri yönetişimin önemli parçalarından biridir. Katılımcı bütçeleme toplantılarına kent konseylerinden katılım da gerçekleşmektedir. Ayrıca belediyelerin çoğunda katılımcı bütçe çalışmalarıyla birlikte gençlik meclisleri, çocuk meclisleri gibi gençleri de bu sürece dahil eden birimler oluşturulmuştur. Nilüfer Belediyesinde gençlerin belirledikleri projeler dahilinde onlara bütçe ayrılarak projeleri gerçekleştirilmektedir. Kent konseyleri de bu birimlerin çalışmalarını yakından takip ederek sürece destek sağlamaktadırlar. Çalışma neticesinde katılımcı bütçeyi oluşturan boyutların global sıralamasında kent konseyleri 5. sırada yer almaktadır.

Çalışma aynı zamanda katılımcı bütçe uygulamasının demokrasi ruhunun oluşumuna zemin hazırladığını ortaya koymaktadır. Belediyelerde demokrasi ana boyutu, yerel ağırlıkları içerisinde 0.227 oran ile vatandaş ana boyutu ile aynı öneme sahiptir. Belediyelerde katılımcı bütçeleme uygulamaları demokratik yönetimin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Türkiye’de katılımcı bütçeleme uygulamaları arttıkça demokrasimizin kalitesinin artacağı kuşkusuz bir durumdur. Katılımcı bütçenin döngüsel yapısı ve metodolojisi, süreci kendinden önceden düzenleyen demokratik kurallardan oluşmaktadır. Katılımcı bütçe uygulamamız ile vatandaşlar katılım mekanizmaları vasıtasıyla, kamu işlerine ve kamu politikalarına dahil edilmektedirler. Sadece yönetimlerin onlar için belirledikleri politikaları sorgulamaktan öte artık gerek kendileri gerekse temsilcileri sayesinde bu sürecin bir parçası haline dönüşmektedirler.

10. SONUÇ

Çalışmada katılımcı bütçenin belediyelerde demokrasinin gelişimine katkı sağladığı ön plana çıksa da, diğer yandan demokratik değerler sayesinde insanların yönetimleri üzerindeki düşünce ve güvenleri daha iyi oturmaktadır. Katılımcı bütçeleme, insanları kamusal alan ve konularda daha duyarlı ve daha bilinçli hale getirmektedir. Katılımcı bütçeleme, mahalle toplantılarında, belediyelerde yapılan halka açık tartışma, müzakere gibi bütçe görüşülen alanlarda vatandaş katılımını artıracak ve vatandaşların tüm bütçe sürecine ilişkin farkındalığını artıracaktır. Aynı zamanda çalışmada yer alan belediyelerin ifadelerine göre, bilgi paylaşımı ve irtibat halinde olma gibi çeşitli stratejiler yoluyla vatandaşları sürece katmak yönetim kinizmini de azaltmaktadır. Vatandaşların yönetim ve kamusal faaliyetler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaları, sivil farkındalığı da beraberinde getirmektedir. Gelişen bu sivil farkındalık sayesinde yönetimlere ve hükümetlere olan eleştirilerde azalmalar meydana gelmektedir.

Çalışmada ele alınan belediyelerin görüşlerine göre katılımcı bütçenin ön plana çıkan yararları devletin vatandaşlarına karşı hesap verebilir hale geldiği ve kamu yönetiminin modernleşmesine katkıda bulunduğudır. Katılımcı bütçe, toplum önceliklerinin yeniden düzenlenmesi ve toplumsal adaletin desteklenmesine yarayan bir araçtır. Vatandaşlar yalnızca gözlemci olmanın ötesine geçerek kamu yönetiminde öncü olarak; tam zamanlı, aktif, eleştirel ve talepkar birer katılımcı olmaktadır. Türkiye’de belediyelerde her şeyden önce katılımcı bütçeleme vatandaşlara temel temizlik, sokakların asfaltlanması, ulaşımda iyileştirmeler ile sağlık ve eğitim merkezleri gibi bayındırlık işleri ve hizmetlerine daha iyi erişim sağlama fırsatı vermektedir. Katılımcı bütçeleme sürecine aktif bir biçimde katılarak vatandaşlar önceliklerini tanımlayabilmekte ve böylelikle de kısmen kısa bir süre zarfında yaşam kalitelerini önemli ölçüde iyileştirme fırsatını yakalayabilmektedirler. Yeni kamu yönetimi anlayışından önceki belediye yönetimlerimizin aksine gözle görülür bir şekilde, katılımcı bütçeleme yönetimin modernleştirilmesi süreçlerini teşvik etmekte ve belediyenin stratejik planlama sürecine katkıda bulunmaktadır. Katılımcı bütçeleme dünya genelinde kırsal alanlarda, çeşitli büyüklüklerdeki şehirlerde, mahallelerde ve topluluklarda da kullanılabilmektedir. Çalışma kapsamındaki belediyelerde çocuklar, gençler, yaşlılar, engelli vatandaşlar gibi tüm vatandaş gruplarına ulaşmaya önem verilmektedir. Fakat her ne kadar stratejik planlar yasal çerçeveye ortaya konulmuşsa da, Türkiye’de katılımcı bütçeleme konusunda yasal dayanaklar henüz mevcut değildir. Ancak mevcut yasal ve anayasal çerçeveleri bu yön ile belirlendiğinde başarıya ulaşılabilecektir.

Çalışmada katılımcı bütçelemenin önemli aktörleri arasında yer alan vatandaş katılımı, belediyelerin ve belediye başkanlarının başarı durumlarını gözler önüne sergilemektedir. Belediye yönetimlerinde çıkarsal hareket etme eğiliminden yöneticileri uzaklaştırabilme özelliğine sahiptir. Katılımcı bütçelemenin başarılı olabilmesi için, sürecin tüm uygulayıcı yönetimler arasında aynı şekilde uygulanmasına gerek yoktur. Ancak uygulayıcılar diğer uygulamalardan vatandaşların ihtiyaçlarına cevap verebilecek ve fayda sağlayabilecek unsurları süreçlerine dahil etmelidirler. Belediyelerde görülmektedir ki; katılımcı bütçeleme için kapasite oluşturmak ve altyapıyı geliştirmek bir gerekliliktir. Bunu yapabilmek, öncelikle seçilen yetkililerin süreci okuyabilecek politik ve mali bilgi donanımına sahip olmalarına bağlıdır. Türkiye’de uygulayıcı belediyelerde ve diğer belediyelerde, arasında belediye yöneticilerinin ve çalışanlarının katılımcı bütçelemeye bakış açıları, uygulamanın başlamasından bitişine kadar belirleyici olduğu görülmektedir. Gerek Türkiye’de gerek dünya uygulamalarında, yönetici ve çalışanlar katılımcı bütçeleme eğitimlerine tabi tutulmaktadır. Bu eğitimler neticesinde katılımcı bütçelemeyi özümseyip belediyelerinin bütçeleme süreçlerine entegre etmeye çalışmaktadırlar. Çalışmayı oluşturan belediyelerdeki çalışan ve yöneticilerin katılımcı bütçelemeye bakış açıları, uygulama başarılarında birebir durumu yansıtabilmektedir. Aldıkları katılımcı bütçeleme eğitimlerini benimseyip yöneticileriyle birlikte kendi belediye bütçeleriyle kaynaştıran ve uygulamaya dökülebilen belediyeler olduğu gibi; bunun tam aksi, personelden yönetime bu konuya mesafeli duran belediyelerde bulunmaktadır. Katılımcı bütçe sürecinin başarılı ve anlamlı olması için karar verme yetkisi kurucu unsurlarla paylaşılmalıdır.

Çalışma Türkiye’de yaşayan vatandaşların belediye düzeyindeki katılımının nasıl gerçekleştiği ve nasıl gerçekleşmesi gerektiği üzerinde önemle durmaktadır. Çalışma, eğer vatandaş, katılımcı yönetim ile ilgili yeni kural ve uygulamalardan faydalanabilirse, temel devlet-toplum ilişkilerinde kayırmacılığın azalacağını, güçlü vatandaşlık ve güçlü demokrasinin gerçekleşebileceğini göstermiştir. Çalışma kapsamındaki belediyeler, katılımcı bütçelemede başkanın bu konuda desteği ile katılımcı bütçeyi uyguladıklarını veya uygulamadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcı bütçeleme yasal dayanağa sahip olmadığından, başkanların fikirleri süreci yönetmektedir. Belediye başkanı ve personel kente ait değerlerin emanetçileridir. Katılımcı bütçeleme uygulaması ise hesap verme fonksiyonunu yerine getirmeye yardımcı olmaktadır. Bu sayede de denetime açık olduğu ön plana çıkarılmaktadır. Ayrıca çalışmada yer alan belediyelerde vatandaşların katılımcı bütçeleme aşamalarına dahil edilmeleri vasıtasıyla kentlilik kültürlerinin gelişimine katkıda bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Vatandaşların büyük bölümünü bütçeleme süreçlerine dahil edip sadece çok ses çıkaranlara değil; sessiz kalan vatandaşlara da erişilmiş olmaktadır. Mahalle toplantılarında sadece örgütlü yapıların talepleri dikkate alınmadan, örgütsüz yapılar da hedeflenerek sürecin kapsamı genişletilmektedir.

Türkiye’de son dönemlerdeki hukuki düzenlemeler ile belediye sınırlarının genişlemesine bağlı olarak, katılımcı bütçelemede kentsel alanlarda sürdürülmeye çalışılan pratikler, kırsal alanlarda uygulama sorunu yaratmıştır. Bunun neticesinde uygulayıcı belediyeler çalışma alanlarını genişletme yoluna gitmişlerdir. Çalışmada sıkça karşımıza çıkan önemli hususlardan biri de vatandaşlarımızın eğitim düzeyleridir. Katılımcılık mekanizmalarını algılayıp uygulayabilme yeteneklerine, eğitim gerekli zemini hazırlamaktadır. Katılımcı bütçeleme uygulayıcıları, bölgelerinde yaşayan vatandaşların eğitim seviyelerinin, sosyo ekonomik yapılarının katılımcı bütçeleme uygulamasının sağlanmasını bırakın; talep ve isteklerde bile farklılık yarattığını ifade etmişlerdir. Sosyo-ekonomik açıdan zayıf mahalleler çöp, kaldırım gibi daha temel belediyeçilik hizmetleri talep ederlerken, sosyo-ekonomik açıdan güçlü mahalleler ise yüzme havuzu, köpek parkları gibi lüks ihtiyaçlara yönelik taleplerde bulunmaktadır. Belediyelerde vatandaşların eğitim durumları ve ekonomik durumları ile ilgili kısa vadeli sonuca dönük çalışmalar yapılamayacağından, vatandaşlara belediyeçilik ve katılımcı bütçe ile ilgili eğitimler sunulma yoluna gidilmiştir.

Çalışmada ele alınan belediyeler katılımcı bütçenin avantajlarının yanında dezavantajlarını da karşımıza çıkarmıştır. Katılımcı süreçler bazı çıkar grupları tarafından amaçlananın dışında yönlendirilebilirler. Çalışma grubumuzdaki belediyelerde bu durum söz konusu olmamıştır. Fakat katılımcı sürece dahil olan kitlelere yeni kitleler de dahil edilerek, çeşitliliğin sağlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle örgütlü veya örgütsüz tüm vatandaşlar eğitime tabi tutulmalı ve ilgi çekici çalışmalar gerçekleştirilmelidir. Bu yöntemle tüm vatandaşların iyi yönetim talepleri dikkate alınmalıdır. Türkiye’de belediyelerde katılımcı bütçe çalışmalarına zemin hazırlayabilecek, cinsiyete duyarlı bütçe, kadınlara yönelik mikro kredi çalışmaları, yoksullara yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bunlar katılımcı bütçe çatısı altında gerçekleştirilmeler dahi, katılımcılığa zemin hazırlayan çalışmalardır.

Çalışmamız göstermektedir ki; belediyelerde katılımcı bütçeleme şeffaflık, hesap verebilirlik ve subsidiarite ilkesinin (hizmette yerellik) uygulanabilirliğine yardımcı olmaktadır. Marjinalize edilmiş ve sesi çıkmayan gruplara seslerini duyurma fırsatı da tanımaktadır. Hükümetleri vatandaşların ihtiyaç ve tercihlerine daha duyarlı hale getirmektedir. Kaynak dağılımı ve hizmet sunumunda performans esaslı ve daha hesap verebilir olma potansiyeline sahiptir. Bunu yaparken, katılımcı bütçeleme hükümetin performansını artırarak demokratik katılımın kalitesini de arttırmaktadır.

Bu çalışma bize ele aldığımız belediyelerin birçoğunun yeni kamu mali yönetimini benimsediğini göstermiştir. Artık belediyeler hantal bürokrasiden arınma yollarını arayıp sadece belediye yönetimi gibi değil bir şirket gibi yönetilmeye başlanmıştır. Bu yönetim değişikliğinin birçok sebebi vardır. Vatandaşların bilgiye kolay ulaşabilmeleri, teknolojik gelişmeler, değişen personel yapısı ve belediyeler arası etkileşim gibi sebepler önde gelmektedir. Tüm kurum ve kuruluşlarda olduğu gibi belediyelerde başarı ve başarısızlık durumlarında belirleyici unsurlardan biri personeldir. Görüşme gerçekleştirilen belediyelerde görülmektedir ki; personellerin vizyonları katılımcı bütçeye bakış açılarını belirlemektedir. Çalışmadan çıkan sonuç çerçevesinde, katılımcı bütçeye ve katılımcılığa demokrasi açısından önem veren personel sayısı Türkiye açısından sevindirici düzeydedir. Katılımcı bütçe çalışmalarını başarıyla sürdüren belediyelerde personellerin bu konuda araştırmacı tavırları dikkat çekmektedir. Vatandaşa yaklaşımları ve vatandaş memnuniyetleri ön plana çıkmaktadır. Personellerin eğitim düzeyleri onların yenilikleri algılama, yorumlama ve boyutlandırma yeteneklerinde belirleyici olmaktadır. Görüşmedeki tüm personel ne yazık ki bu düzeyde değildir. Kurumlarında uyguladıkları katılımcı mekanizmalardan ve hatta bütçeden haberdar olmayan mali hizmetler yetkilisi veya yetkilileri de mevcuttur. Belediyelerde yeni yönetim çabaları bulunsa da, birimler arasında iletişim bozukluğunun olduğu, çalışma takibinin olmadığı bu çalışmada karşımıza çıkmıştır. Birimler arası etkileşimi sağlayamayan personelin vatandaşlar ve diğer paydaşlar ile etkileşim halinde bulunmalarını beklemek de doğru olmayacaktır.

Çalışmada çıkan sonuca göre, sadece belediye personelinin katılımcı bütçelemede payı olduğunu söylememiz doğru olmayacaktır. Belediye personeli, katılımcı bütçe uygulamalarını ne kadar iç işleyişte uygulamaya çalışsa da, üst yöneticinin ve başkanın katılımcı bütçeye bakış açısı belediyelerde esas belirleyici olmaktadır. Görüşme dahilindeki personellerin önemle üzerlerinde durdukları husus belediye başkanları ve üst yöneticilerin katılımcı bütçenin ve katılımcılığın iki rol üzerinde döndüğünü kabul etmeleri gerektiğidir. Bu rollerden ilki tartışmasız vatandaşdır. İkinci rol de belediye kurumu çalışanlarıdır. Üst yönetim, tepe yönetimi belediye personelinin fikirlerine başvuruyorsa, katılımcılık felsefesini takip ettiğini söyleyemeyiz. Katılımcılık tabandan tavana tüm unsurlar için rol dağılımını göze almaktır. O nedenle üst yönetim personelinin eş zamanlı olarak iki role sahip olduğunu düşünmesi gerekmektedir. Personel aynı zamanda hizmet bekleyen vatandaşdır. Örneğin Osmangazi Belediyesinde sınırları içerisinde ulaşım sorununa birebir tanıklık eden bir personele danışarak ulaşım sorunları ile ilgili önlemler alınması yoluna başvurulmuştur. Sorunları örgüt içerisinde gelen geri bildirimlerle çözmeye çalışmak oldukça akıllıca görülmektedir. Bu da öncelikle katılımın içeride benimsendiğini ortaya koyar. Çalışma dahilinde bu stratejiyi, bu anlayışı benimseyen belediyeler personellerinden büyük oranda faydalanabilmektedir. Bir nevi sahaya adamlarını deneysel olarak indirmiş olmaktadırlar. Osmangazi Belediye’sin de doğrudan katılımcı bütçe uygulandığını söylemek doğru olmayacaktır. Fakat bu gibi çalışmaları gerçekleştirerek katılımcılık mekanizmalarını sağladıklarını ifade edebiliriz. Yine personele ait kurum memnuniyeti anketi, vatandaş anketi ve fikir yarışmaları katılımcı bütçenin alt yapısını oluşturan çalışmalardır.

Katılımcı bütçeleme, sadece belediyelerin vatandaşlara karşı sorumluluklarını yerine getirme ve bir hesap verme aracı değildir. Aynı zamanda vatandaşların medenileşmesini sağlayan, toplumsal entegrasyonun, bütünleşmenin ve soyut değerlerin somutlaşmasını sağlayan bir araçtır.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde katılımcı bütçeleme uygulama örneklerini artıramamamız için yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Nasıl ki 5018 sayılı KMYKK ile birlikte tüm kurumlar kamu kaynaklarını etkili, verimli ve ekonomik ilkeler çerçevesinde kullanmaya çalışıyorsa, katılımcı bütçeleme ile ilgili de yasal düzenlemelere yer verilirse, bu uygulama keyfilikten çıkarak bir gerekliliğe dönüşecektir. Yöneticilerin, çalışanların kişisel düşüncelerine göre yönlendenen uygulanması gereken bir aşamaya dönüştürülebilir. Çalışmada yer alan belediyelerde ortak nokta yasal düzenlemenin bir zorunluluk yaratması istediğidir. Yasal düzenleme, katılımcı bütçeleme ile hiç tanışmamış; bilgiye ulaşmamış belediyeler için bir rehber oluşturmuş olacaktır. Üniversiteler yasal çalışmaların uyumu ve temelleri açısından rehber oluşturabilecek kurumlar içerisinde yer almaktadır. Uygulayıcı ülkelerin yasal mevzuatlarının araştırılıp belediyelere uyumluluk çalışmalarında destek sağlanması, bu konuda geçerli olabilecek önemli bir yöntemdir. Geçmiş dönemlerde Türkiye’de uygulanmaya çalışılan katılımcı bütçe çalışmalarının başarıya ulaşmamasında, yasal mevzuata dayanmadan yöneticilerin kendi kişisel düşüncelerini yansıtmaya aracı olarak katılımcılığı ve katılımcı bütçeyi kullanmalarının yattığı söylenebilir.

Türkiye’de katılımcı bütçe uygulamalarında mevcut yöntemler yeterli değildir. Katılımcı bütçelemenin gerçekleştirilebilmesi için öncelikle katılımcılık kültürünün, yerel yönetimlerin ve demokrasinin temel eğitim müfredatımıza dahil edilmesi gerekmektedir. Katılımcı bütçelemeye kalkınma planlarında, hükümet politikalarında yer verilmesi gerekmektedir. Hükümetler, katılımcı bütçelemeyi uygulamaları için belediyelere teşvikler sağlamalı; uygulayan belediyelere daha fazla bütçe aktarımı gerçekleştirmelidir. Geleceğin Türkiye’sinde tüm yerel yönetim sisteminin içerisinde katılımcılığın bir değişmez unsur haline geleceğini vatandaşların aktif yönetim içerisinde yer alacağını umuyor ve bekliyoruz.

Etik Beyan

“Kamu Bütçelemesinde Yeni Bir Yaklaşım Olarak Katılımcı Bütçeleme: Türkiye’de Belediyelere Yönelik Bir Araştırma” başlıklı çalışmanın yazılması ve yayınlanması süreçlerinde Araştırma ve Yayın Etiği kurallarına riayet edilmiş ve çalışma için elde edilen verilerde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Çalışma doktora tez çalışmasından üretildiği için o dönemde etik kurul iznine ihtiyaç duyulmamıştır.

Katkı Oranı Beyanı

Çalışmadaki yazarların tümü çalışmanın yazılmasından taslağın oluşturulmasına kadar tüm süreçlere katkı yapmış ve nihai halini okuyarak onaylamıştır.

Çatışma Beyanı

Yapılan bu çalışma gerek bireysel gerekse kurumsal/örgütsel herhangi bir çıkar çatışmasına yol açmamıştır.

KAYNAKÇA

- Açıkalin, O. ve Saltık, A. (2007). Kalkınmada Yeni Kavram ve Stratejiler, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 5-27.
- Ağdeniz, Ş. ve Küçükaycan, D. (2021). Küreselleşmenin Türk Devlet Muhasebesine Etkileri ve Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi, E. Öz, U. Sandalcı ve İ. Sandalcı (Ed), *Küresel Mali Sorunlar ve Muhtemel Çözümler*, (ss.361-388), İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Baierle, S. (1998). The Explosion of Citizenship: The Emergence of a New Ethical-Political Principle in Popular Movements in Porto Alegre, Brazil., S.E.Alvarez (Ed), *Cultures of Politics/Politics of Cultures: Re-visioning Latin American Social Movements*, New York:Routledge.
- Berman, E. (1997). Dealing with Cynical Citizens, *Public Administration Review*, 57 (2), 105-112.
- Berner, M.(2001). Citizen Participation in Local Government Budgeting, *Popular Government*, 66(3), 23-30.
- Bland, R. L. ve Rubin, I. S. (1997). *Budgeting: A Guide for Local Governments. International City County Management Assn.*
- Bilge, S. (2010). Bütçelemede Yeni Bir Yaklaşım: Katılımcı Bütçeleme, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 47 , (542), 52. http://www.ekonomikyorumlar.com.tr/sayi_596.html, 10 Şubat 2016.
- Bilge, S. ve Küçükaycan, D. (2014). Belediyelerde Bütçe Saydamlığı: Mali Hizmetler Birim Yöneticileri Üzerine Bir Araştırma, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 51(596), 101-123.
- Bursalıoğlu, A. S. ve Sakınç, S. (2014). Bütçelemede Demokratik Bir Değişim: Katılımcı Bütçeleme, *Electronic Journal Of Vocational Colleges*, 1. (Çevrimiçi) http://www.ejovoc.org/makaleler/may_2014/pdf/01.pdf, 11 Mart 2016.
- Cabannes, Y., (2004). Participatory Budgeting: A Significant Contribution To Participatory Democracy, *Environment and Urbanization*, 16(1), 27-46.
- Callahan, K., & Holzer, M. (1999). Results-Oriented Government: Citizen Involvement In Performance Measurement. *Performance & Quality Measurement in Government. Issues and Experiences* (ss: 51-64) Chatelaine Press: Burke, VA.

Altıngöz Zarplı, S. (2022). Kamu Bütçelemesinde Yeni Bir Yaklaşım Olarak Katılımcı Bütçeleme: Türkiye’de Belediyelere Yönelik Bir Araştırma. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 24(43), 1069-1088.

Community Pride Initiative. (2005). Bringing Budgets Alive (Participatory Budgeting In Practice). Oxfam UK Poverty Programme, UK. [http://portugalparticipa.pt/upload_folder/table_data/bf35a6de-ea03-4370-b63d-96edd4424395/files/Bringing_budgets_alive.pdf.- \(10.03. 2016\)](http://portugalparticipa.pt/upload_folder/table_data/bf35a6de-ea03-4370-b63d-96edd4424395/files/Bringing_budgets_alive.pdf.- (10.03. 2016))

Ebdon, C. (2002). Beyond The Public Hearing: Citizen Participation In The Local Government Budget Process. *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*, 14(2), 273-294.

Ebdon, C., & Franklin, A. L. (2006). Citizen Participation In Budgeting Theory. *Public Administration Review*, 66(3), 437-447.

Emil, F, Yılmaz, H. H, Kerimoğlu, B. (2012). *Yerel Yönetimler Maliyesi*, Ankara: Ofset Baskı.

Ergen, Z. (2012). Yönetimden yönetime: Katılımcı bütçeleme modeli. *Maliye Dergisi*, 163(17), 316-334.

Franklin, A. L., & Ebdon, C. (2005). Are we all touching the same camel? Exploring a model of participation in budgeting. *The American Review Of Public Administration*, 35(2), 168-185.

Goldfrank, B. (2006). *Lessons From Latin American Experience in Participatory Budgeting*. https://www.researchgate.net/publication/253455515_Lessons_from_Latin_American_Experience_in_Participatory_Budgeting

İzci, İ.(2014). *Katılımcı Yerel Yönetim*, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Lerner, J. (2011). Participatory Budgeting: Building Community Agreement Around Tough Budget Decisions. *National Civic Review*, 100(2), 30-35.

Meriç, M. (2013). Bütçe Sistemlerinde Dönüşüm ve Değişim. F. Altuğ & A. Kesik & M. Şeker (Ed). *Kamu Bütçesinde Yeni Yaklaşımlar*, (ss.155-171), Ankara: Seçkin Yayınları.

Moynihan, D. P. (2007). Citizen Participation in Budgeting: Prospects for Developing Countries. In Anwar Shah (Ed.), *Participatory Budgeting*,(ss. 53-85). Washington D.C. The World Bank.

Özen, A. Yontar, İ. G. (2009). Katılımcı Demokrasi Anlayışında Bütçeleme: Katılımcı Bütçeleme, *Maliye Dergisi*, 156, 280-293.

Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. SAGE Publications, inc.

Sintomer, Y. (2008). Du savoir d’usage au métier de citoyen? *Raisons politiques*, (3), 115–34.

Tzeng, W. ve Wu, W. (2014). *Challenges in the Adoption of Participatory Budgeting in Taiwan: A Perspective of Budgetary Politics*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), University of North Texas.

Global Campaign on Urban Governance. (2004). 72 frequently asked questions about participatory budgeting. UN-HABITAT.

Wampler, B. (2000). “A Guide to Participatory Budgeting”, <http://www.internationalbudget.org/wp-content/uploads/A-Guide-to-Participatory-Budgets.pdf>, 4 Şubat 2015.

Wampler, B. (2007). A Guide to Participatory Budgeting, A. Shah (Ed.), *Participatory Budgeting. Public Sector Governance and Accountability Series* (ss.21-36), <http://siteresources.worldbank.org/PSGLP/Resources/ParticipatoryBudgeting.pdf>

Yıldırım, A. ve Şimşek, H (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6.Baskı). Seçkin Yayınları.